
Present i futur de la cultura a Lleida

Document de conclusions de la jornada de treball

Plataforma d'Entitats Culturals, abril 2016

Introducció

Amb la voluntat de contribuir a millorar les dinàmiques de col·laboració entre les entitats culturals i establir prioritats per al desenvolupament cultural des de la societat civil a Lleida, diverses entitats culturals de la ciutat, a través de la Plataforma d’Entitats Culturals de Lleida, impulsen un procés de reflexió i debat sobre el “Present i futur de la cultura a Lleida”.¹

Aquest procés va tenir com a primera activitat la realització d’una jornada de treball el propassat dia 5 de març, que va servir per reflexionar sobre la vida cultural a Lleida, avaluar la situació del sector cultural en diverses disciplines i àmbits, i formular propostes sectorials i transversals.

La jornada va comptar amb la participació d’unes 50 persones, a títol individual o bé en representació de diverses entitats culturals de la ciutat.² El programa va combinar el treball en grups sectorials, per tal d’abordar de manera separada els reptes, les prioritats i les propostes específiques en els àmbits de les arts escèniques, les arts visuals, la música, les lletres i la cultura popular, i les sessions plenàries, que van permetre contextualitzar les expectatives de la jornada, posar en comú els resultats del treball sectorial i formular recomanacions de caire transversal.

Tant en els debats en taules sectorials com en el treball en plenari, es va invitar els participants a fer propostes constructives de mesures que podrien contribuir a millorar la col·laboració interna al sector cultural, a impulsar les polítiques culturals a la ciutat i a fomentar un major reconeixement social del valor de la cultura, en un termini aproximat de tres a cinc anys.

Aquest document presenta les principals línies i propostes sorgides durant la jornada, tot posant l’accent en les idees transversals, és a dir aquelles que afecten el conjunt del sector cultural i la seva relació amb la ciutat de Lleida i les polítiques culturals. Les propostes formulades en els debats sectorials han servit per reforçar els arguments que s’hi exposen, i alhora constitueixen la base per al treball futur dels grups sectorials que se’n desprendran.

El document es presentarà en públic a finals d’abril de 2016 i vol esdevenir una eina de diàleg i orientació tant per a les entitats que van participar a la jornada inicial com per a altres institucions i entitats que en comparteixin els objectius.

¹ La Plataforma d’Entitats Culturals de Lleida està formada per: Amics de la Seu Vella, Associació de la Festa de Moros i Cristians, Ateneu Popular de Ponent, Fundació Orfeo Lleidatà, Òmnium Cultural-Lleida Ponent, Castellars de Lleida, Cercle de Belles Arts, Coral Shalom, Grup de Recerca de Cultura Popular de Ponent, Associació cultural Lo Sotrac, Grup Cultural Garrigues, Sícoris Club, Centre Excursionista de Lleida i Centro Latinoamericano de Lleida.

² La llista de participants a la jornada s’ha inclòs com a annex 1 d’aquest document.

Orientacions i propostes

Les propostes sorgides en el transcurs dels debats sectorials i transversals durant la jornada de treball s’han estructurat al voltant de tres eixos:

1. Millora de la col·laboració entre entitats culturals;
2. Estratègies per a un major reconeixement social del valor de la cultura;
3. Enfortiment de les polítiques culturals i la governança de la cultura;

Aquest plantejament respon a la vocació de coresponsabilitat que és a la base del procés “Present i futur de la cultura a Lleida”, que comprèn tant un compromís de les entitats culturals per enfortir les seves relacions mútues i afavorir la participació cultural del conjunt de la ciutadania com una demanda de major col·laboració amb les institucions públiques i d’una progressiva millora de les polítiques culturals existents a la ciutat.

Dins cadascun dels eixos, s’han inclòs diverses propostes concretes, derivades en part de les idees recollides durant la jornada i en part de l’anàlisi de les mancances i debilitats que s’hi detectaven. D’aquesta manera, el document pretén esdevenir una guia inicial per al treball a mig termini de les entitats i institucions culturals de la ciutat.

L’exposició prioritza les accions de caire transversal i alhora indica algunes de les mesures concretes formulades a les taules sectorials, per tal d’il·lustrar possibles vies de treball. Recaurà també en els grups sectorials la tasca d’impulsar la col·laboració entre entitats i les propostes més concretes en cadascun dels seus àmbits d’incidència.

Eix 1. Millora de la col·laboració entre entitats culturals

La jornada celebrada el 5 de març i la bona acollida que va tenir per part de la majoria de persones i entitats invitades a participar-hi serveixen per constatar la necessitat de consolidar el diàleg i la col·laboració entre les entitats, els professionals i altres agents del sector cultural a Lleida. En aquest sentit, la reflexió conjunta va servir per formular propostes més concretes en aquesta línia, que es recullen a continuació:

- 1.1. Realització de trobades periòdiques**, per tal de passar de la convocatòria de jornades puntuals a un treball en xarxa més sòlid, que afavoreixi l’intercanvi d’informació, la col·laboració i la sinergia. En aquest àmbit, es van suggerir accions a tres nivells:

- a) **Realització d'unes jornades anuals de debat sobre la cultura a Lleida**, a imatge de la jornada del 5 de març, si bé també es podria valorar que les jornades tinguessin, de manera total o parcial, un caràcter obert al públic en general.
- b) **Convocatòria de taules de treball sectorial**, amb trobades periòdiques per tal de debatre les necessitats i impulsar la col·laboració en qüestions prioritàries en cadascun dels àmbits sectorials identificats. D'entrada, sembla pertinent mantenir els cinc àmbits establerts per a la jornada inicial (arts escèniques, arts visuals, lletres, música i cultura popular), si bé es podria valorar la conveniència d'incorporar-n'hi algun d'absent (patrimoni material, per exemple). De la mateixa manera, tant en aquest treball sectorial com en la resta d'accions per a la millora de la col·laboració entre entitats caldria vetllar per la inclusió d'entitats que no van participar a la jornada inicial però que puguin ser significatives en la vida cultural de la ciutat i que tinguin interès a participar al procés. En tots els casos, la periodicitat de les trobades hauria d'estar determinada per les necessitats sentides pel grup, tot evitant un excés de reunions. Seria convenient així mateix que alguna persona o entitat assumís la coordinació de cada taula sectorial.
- c) **Grups de treball temàtics i transversals**, per tal d'abordar qüestions d'interès comú, amb la participació d'un nombre raonable i operatiu de persones i entitats interessades en temes concrets. És aconsellable que la creació de grups de treball s'orienti a tasques concretes i tingui un mandat temàtic i temporal concret. D'entrada, es considera prioritari crear grups de treball per donar impuls a algunes de les accions prioritàries identificades en la jornada del 5 de març:
 - Creació del Consell Municipal de Cultura.
 - Nou model de gestió de la festa major.

1.2. Optimització dels recursos i les capacitats, per tal d'aprofitar millor els elements tangibles i intangibles amb què compten el sector cultural i el conjunt de la ciutat i millorar les oportunitats tant per als agents culturals com per a la ciutadania. En concret, caldria plantejar accions com ara les següents:

- a) **Inventari d'equipaments, espais i recursos existents a la ciutat amb usos potencials per a la vida cultural**: per exemple, equipaments públics o associatius que puguin servir com a sales d'exposició o treball d'artistes, per a la realització de reunions o cursos, etc. L'inventari, que idealment hauria de ser resultat de la col·laboració entre l'administració municipal i les entitats, podria esdevenir un catàleg públic, a disposició de diversos agents culturals.
- b) **Inventari i anàlisi de les competències, fortaleces i necessitats existents a les entitats culturals**, per tal d'afavorir una identificació dels agents significatius en la vida cultural, la transferència de coneixements rellevants (per exemple mitjançant accions de formació interna o presentacions de bones pràctiques) o l'assumpció del lideratge en determinades qüestions d'interès general per part de les entitats que es considerin més adequades (per exemple, entitats que tinguin experiència demostrada en comunicació cultural, en captació de recursos, en projectes educatius, etc.). L'anàlisi de les necessitats de les entitats i la formulació de propostes de formació adequades

també hauria de servir per fer front a algunes de les preocupacions expressades durant la jornada, com ara la conveniència d'atreure més membres joves i renovar les persones implicades en la participació quotidiana i la gestió de les entitats.

L'optimització dels espais i recursos tangibles, d'una banda, i de les competències i capacitats intangibles, de l'altra, hauria de recaure en les mateixes entitats, per exemple a través dels grups sectorials o transversals, i en col·laboració amb l'administració local.

Eix 2. Estratègies per a un major reconeixement social del valor de la cultura

La jornada va servir per constatar la necessitat de fer arribar millor al conjunt de la ciutadania l'oferta cultural existent i el valor que té la cultura per a la qualitat de vida, la cohesió social i el desenvolupament local. Així, les accions que s'han inclòs en aquest àmbit aborden millores en la comunicació de l'oferta cultural i la seva articulació amb altres reptes i prioritats de la ciutat.³ En aquest sentit, es podrien plantejar les accions següents:

2.1. Innovació en les propostes culturals, per tal de fer front a la necessitat d'atreure més públics i fer més present l'oferta cultural als mitjans de comunicació, ateses les debilitats detectades tant pel que fa a la presència als mitjans com a la participació del públic, i pel que fa al grau d'atractiu de les entitats culturals més tradicionals a l'hora d'atreure nous membres. Alhora, cal reconèixer que ja hi ha algunes iniciatives significatives en aquest sentit, que podrien il·lustrar el camí a seguir. De manera concreta, caldria incidir en les línies següents:

- a) **Impuls d'activitats culturals en l'espai públic**, tot diversificant els espais i les maneres d'arribar al públic i de permetre-li participar en la vida cultural.
- b) **Disseny d'accions i productes culturals que innovin**, assumeixin riscos i es distingeixin de l'oferta més tradicional, d'acord amb el que van suggerir algunes de les taules sectorials.

2.2. Millora de la comunicació cultural, per tal d'afavorir l'accessibilitat i la qualitat de la informació sobre l'oferta cultural. Entre les línies de treball que es podrien plantejar en aquest sentit hi hauria:

- a) **Millora de la informació i formació sobre els públics de la cultura**, les seves necessitats i interessos. En aquest sentit, caldria treure profit de les experiències ja existents en aquest àmbit en algunes entitats, que podrien afavorir la formació d'altres, i valorar la possibilitat de fer enquestes o estudis per tal de conèixer millor els interessos de la població local en relació amb la vida cultural.

³ Tant en aquest Eix 2 com a l'Eix 3, algunes de les accions plantejades podrien formar part d'un eventual pla estratègic de cultura (vegeu acció 3.2) i, com a tals, haurien de ser resultat del diagnòstic pertinent. En qualsevol cas, es plantegen en aquest moment com a accions que es podrien començar a impulsar de manera provisional.

- b) **Creació i manteniment d'un portal web que centralitzi informació sobre l'oferta cultural existent a la ciutat**, en resposta a la necessitat detectada en diverses taules sectorials, i les propostes concretes que s'hi van formular.

2.3. Foment de la memòria cultural de la ciutat, per tal de fer front a la necessitat, detectada en diversos grups sectorials (lletres, música, etc.), de fer més present el llegat cultural de Lleida, tant de caire tangible com intangible, en l'espai públic i per als agents culturals i el conjunt de la població. Això s'hauria de traduir tant en el reconeixement de llocs amb valor històric i simbòlic com en la realització d'accions de comunicació i educació que permetin posar-lo en valor, per exemple:

- a) **Recull i visualització de referents històrics en diverses disciplines artístiques i en el patrimoni cultural de la ciutat**, mitjançant elements distintius (plaques o punts, per exemple), rutes temàtiques o altres activitats.
- b) Valoració de la possibilitat **d'altres activitats que contribueixin a fer més present la memòria cultural de la ciutat i n'afavoreixin el reconeixement social**, per exemple en l'educació formal o no formal.

Per la seva naturalesa, el treball en aquest àmbit podria afavorir la col·laboració entre agents i entitats de diversos sectors, inclòs el patrimoni material. Així mateix, en la línia d'afavorir el reconeixement social del valor de la cultura, podria ser la base de la col·laboració amb altres agents socials o del turisme, empreses i l'administració municipal.

2.4. Articulació del valor de la cultura amb altres reptes de la ciutat, per tal de reconèixer i fer explícit el fet que la vida cultural de la ciutat és un potencial significatiu per a la cohesió social, les estratègies d'educació formal i no formal, la participació ciutadana o l'atracció de turisme, entre d'altres. De nou, el treball en aquest àmbit hauria de ser producte de la col·laboració entre agents públics i privats i requeriria un diagnòstic detallat previ a la implementació.

Entre els diversos àmbits significatius en aquest àmbit apareix amb una importància especial el vincle amb l'educació, atesa la percepció que l'educació tant formal com no formal és un espai fonamental per garantir la democratització de l'accés a la cultura. Per això, a l'hora d'identificar col·laboracions i de definir projectes, caldria fer especial incidència en aquests entorns.

D'entrada, es pot suggerir un treball que hauria de passar per les fases següents:

- a) **Identificació d'elements de valor que aporta la cultura** a àmbits com l'educació, el turisme, la participació ciutadana o la cohesió social: exemples existents, bones pràctiques, fortaleeses, debilitats.
- b) **Identificació de potencials aliats i temes d'interès comú**, i establiment de contactes per a possibles col·laboracions: diverses regidories de l'administració municipal, escoles, associacions d'altres àmbits, empreses, etc.

- c) **Disseny d'accions que posin en valor la cultura en els entorns educatius:** per exemple, una major presència de creadors i altres agents culturals a l'escola, mecanismes que facilitin l'accés a l'educació no formal en diverses disciplines artístiques, etc.

Eix 3. Enfortiment de les polítiques culturals i la governança de la cultura

S'inclouen en aquest eix els aspectes més pròpiament relacionats amb les polítiques culturals públiques, des d'una òptica de repte compartit entre els diversos agents que intervenen en la vida cultural de la ciutat. Els elements centrals del treball en aquest àmbit serien la constitució d'un Consell de Cultura i el desenvolupament d'un pla estratègic de cultura que ajudés a definir millor les prioritats i els rols a mig i llarg termini.

3.1. Constitució d'un Consell de Cultura, com a espai de reflexió compartida i formulació periòdica de projectes i accions que vinculin l'administració municipal i els agents del sector. La creació d'un òrgan d'aquest tipus, a imatge dels que existeixen en altres ciutats catalanes, apareix com una prioritat per a les diverses taules sectorials, que demanen que tingui un caràcter representatiu, participatiu, operatiu (és a dir, centrat en aspectes pràctics) i prescriptor (és a dir, amb incidència efectiva en les polítiques culturals).

Un Consell de Cultura vinculat a les polítiques culturals municipals hauria de reconèixer el paper essencial de lideratge que correspon exercir al govern municipal, i alhora seria un pas envers una visió plural i concertada de la realitat cultural de la ciutat i les maneres d'incidir-hi.

Des de la perspectiva de les entitats, un primer pas per a la constitució d'aquest Consell seria l'impuls de la interlocució amb el govern municipal, per tal de valorar-ne conjuntament la viabilitat.

3.2. Desenvolupament d'un pla estratègic de cultura a Lleida, per tal de fer front a diverses necessitats detectades en les taules sectorials: la conveniència d'un repartiment més clar dels rols entre administració i societat civil, que afavoreixi relacions més equitatives i una concentració del treball de cadascun en els seus àmbits d'avantatge respectius; el foment de lògiques de col·laboració i cooperació entre agents públics i privats que contribueixen a la vida cultural a la ciutat; i la necessitat d'una millor planificació a mig i llarg termini.

Així, el govern local i les entitats culturals podrien col·laborar d'entrada en la definició conjunta de les premisses i orientacions bàsiques per a un pla estratègic de cultura a la ciutat, que apuntés prioritats a mig i llarg termini, tant per al conjunt del sector com per als seus diversos àmbits.

El Consell de Cultura suggerit en l'apartat anterior podria constituir el marc per la definició inicial de les prioritats d'aquest treball i alhora se'n beneficiaria, mitjançant una millor

concreció de les funcions dels agents i els àmbits principals d'incidència per al treball subsegüent del Consell. El Consell de Cultura també podria ser un bon espai per al seguiment i l'avaluació de la implementació del pla.

3.3. Atenció a la creació i la producció cultural, per donar resposta a diverses necessitats detectades durant la jornada: conveniència de donar més suport a la creació, detectar millor el talent emergent i assegurar que aquest té presència a les principals institucions de difusió de la ciutat, fet que comporta assegurar l'existència de recursos per a la producció artística.

Per bé que aquesta necessitat s'expressa amb freqüència i fer-hi front es pot considerar un pas essencial per contribuir a bona part de les altres orientacions plantejades en aquest document, també cal comprendre que les iniciatives concretes en aquest àmbit, que s'haurien d'adequar a les dinàmiques pròpies de cada disciplina, haurien de néixer en el marc del pla estratègic de cultura suggerit en l'apartat anterior, sempre que el diagnòstic pertinent en ratifiqués la necessitat.

3.4. Millor articulació territorial, per tal d'assegurar que els agents culturals de Lleida aprofiten sinergies amb altres agents de les comarques de Lleida i la resta de Catalunya i que les propostes culturals provinents de la ciutat tenen una major visibilitat a l'exterior. En aquest sentit, es podrien plantejar accions com ara les següents:

- a) **Foment de la col·laboració amb agents culturals de la resta de comarques lleidatanes**, mitjançant l'impuls de xarxes formals o informals de creació i producció, circuits o itineracions d'obres i altres formes de col·laboració i de distribució conjunta.
- b) **Enfortiment i visualització dels elements més singulars de la vida cultural de la ciutat**, amb capacitat per generar centralitat a nivell de Catalunya.

Per les seves característiques i necessitats a nivell de recursos, per bé que les mateixes entitats del sector poden donar impuls al treball en xarxa, seria convenient que les iniciatives en aquest àmbit s'inserissin en les polítiques culturals de la ciutat i rebessin un suport pertinent.

Valoracions finals

El procés engegat amb la jornada de treball del propassat 5 de març i la bona acollida que hi han manifestat les persones i entitats que hi van participar posen de manifest la necessitat sentida per nombrosos agents de la cultura d'impulsar una reflexió compartida sobre el valor de la cultura i dissenyar noves polítiques i accions que el potenciïn. Aquest procés requereix una implicació simultània de nombrosos agents, inclosos l'administració municipal, les entitats de la societat civil, les empreses privades i la ciutadania, en una lògica de coresponsabilitat i col·laboració.

Com s'ha esmentat al principi, aquest document es presentarà en públic a finals d'abril i té la vocació d'esdevenir un document de treball, amb traducció concreta en la feina quotidiana de les entitats i les institucions que hi vulguin participar, i alhora obert a rebre aportacions i evolucionar d'acord amb noves propostes.

PLATAFORMA D'ENTITATS CULTURALS
plataformaentitatsculturals@gmail.com

ANNEX 1

LLISTAT DE PERSONES PARTICIPANTS A LA JORNADA

ARTS ESCÈNIQUES

COORDINACIÓ	Margarida Troguet	
MAGS	Oscar de la Torre	
TEATRE COMUNITARI	Angel Moreno / Rosa Baca	Mangraners a escena
COMPANYIES HISTÒRIQUES	Miquel Lluís Sabaté Fernando León	Aem-Belles Arts Teatre
COMPANYIES PROFESSIONALS	Imma Joanós Ramon Molins	Xip Xap Zum Zum
COMPANYIES EMERGENTS	Marc Cartanya	Íntims Produccions
CIRC	Gadi Romero	Amics del Circ de Ponent
DANSA	Rosa Sánchez Xavi Blanco	Espai Dansa Dancescape
FREE	Pelai Molins Maite Ojer	

MÚSICA

COORDINACIÓ	Maite Torà	
AGRUPACIONS CORALS	Carme Valls/Artur Llobera Xavier Quinquillà	Coral Shalom Fundació Orfeó Lleidatà
AGRUP. INSTRUMENTALS	Guillem Burballa Jordi Roure	Jove Orquestra de Ponent LleidaArt Ensemble
MÚSICA MODERNA	Juan Lozano Xabi Ábrego	
CANÇÓ D'AUTOR	Carolina Blàvia	
PROMOTORS	Jaume Sanuy	Ace of Spades
ESPAIS MÚSICA EN VIU	Toni Revés	Cafè del Teatre
ESCOLES	Alfons Pérez	L'Intèrpret

ARTS VISUALS

COORDINACIÓ	Isabel Sala	
ENTITATS	Divina Drudis Rafa Borlansa	Cercle Belles Arts Arts de Ponent
ARTISTES / CREADORS	Lupe Ribot David Besora	
GESTORS	Glòria Picazo Josep Miquel Garcia	Fundació Apel·les Fenosa
SALES D'EXHIBICIÓ	Xavier Escola Ferran Laviña Sebastià Petit Josep R. Segura "Piti"	Artpoint Periferiart PetitGaleria Indecor

ESCOLES	Paco Ermengol Tere Montfort	Escola Ermengol Col·lectiu Trama Art i Cultura
LLETRES		
COORDINACIÓ	Montse Torres	
ESCRIPTORES	Pep Coll Emili Bayo Pere Pena Marta Alòs Carles Porta	
ACADÈMIC	Salvador Escudé Oriol Berenguer Antonieta Jarne David Marin Teresa Ibars	
EDICIÓ	Annabel Encontra	
CULTURA POPULAR I TRADICIONAL		
COORDINACIÓ	Albert Hortal	
ENTITATS	Josep Sánchez Esther Florenza José L. Gazquez / C. Casals Jordi Baiget Carles del Rio Oscar Vidal Manel Pelai / Pepe Ibars Felip Vilardell Josep Torres/ Àngels Pont Enric Figueres Josep Ramon González Mercè Ciutat	Esbart Lleidatà de Dansaires Centro Latinoamericano Moros i Cristians de Lleida Grup Recerca Cultura Popular Castellers de Lleida Ballades a la Plaça Germandat Pau Pi Amics dels Gegants de Lleida Col·lectiu Cultural Cappont Grup Cultural Garrigues Amics de la Seu Vella Centre Excursionista